

# Nationalpark Mols Bjerge

## Oldtidsstien



Kortere vandrestier



4,5km

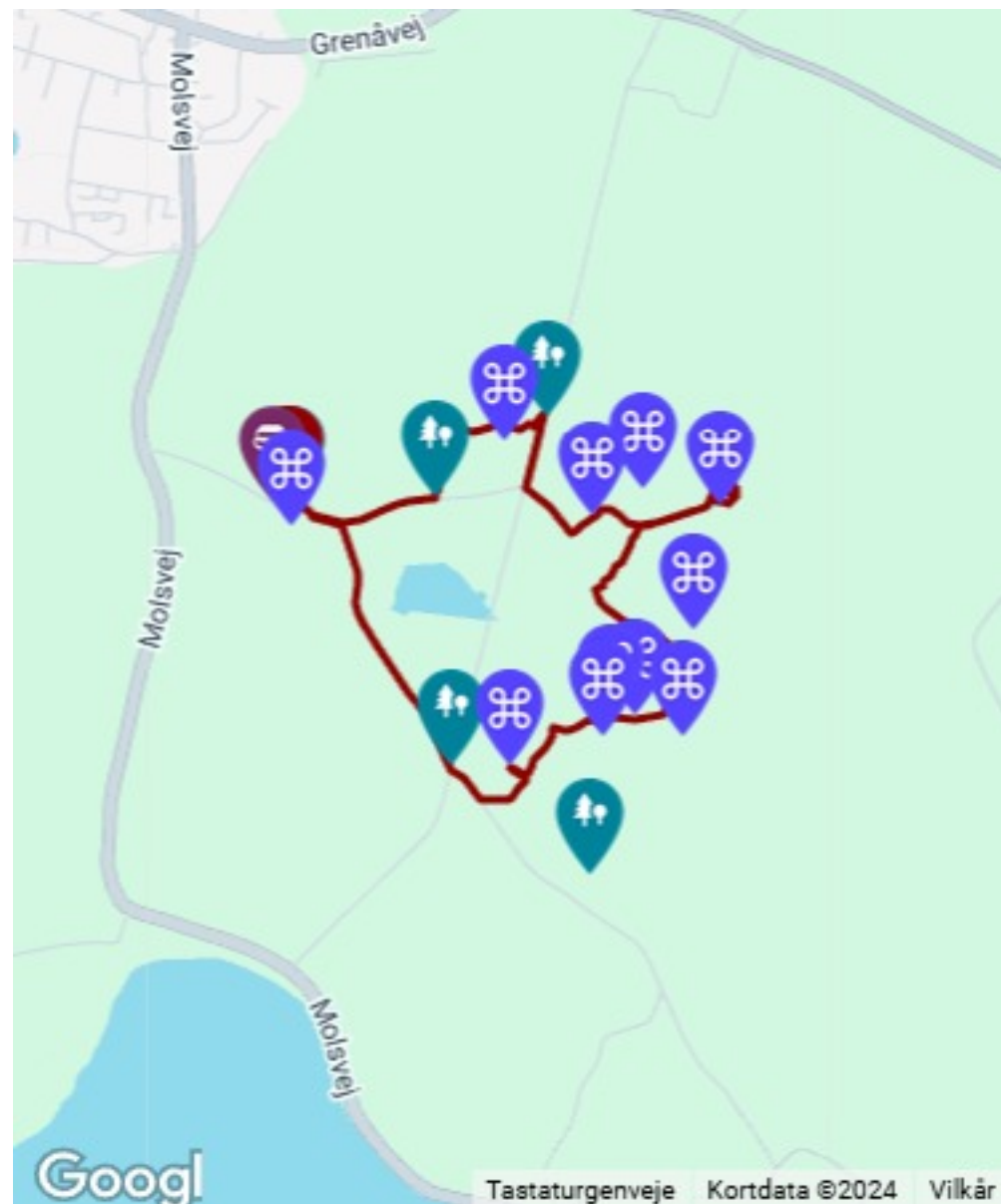


1 t , 0 min

Ringelose Skov i Nationalpark Mols Bjerge rummer en enestående koncentration og variation af fortidsminder - især af stendysser fra bondestenalder (ca. 3.400 f.Kr.) og gravhøje fra bronzealderen (ca. 1.300 f.Kr.)

Den 4,5 km lange oldtidssti går gennem den nordvestlige del af den smukke skov og starter og slutter ved Bregnet Kirke. På rundturen vil man passere skovens mest bemærkelsesværdige fortidsminder – en langhøj, seks stendysser, flere gravhøje, et vadested og en helligkilde. Forslået startsted:

P-plads ved Bregnet Kirke, Kirkebakken 2, 8410 Rønde



# Nationalpark Mols Bjerge

## Folder til Oldtidsstien



Læs om de fortidsminder, som du møder på Oldtidsstien. Folderen indeholder beskrivelser af fortidsminderne, kort over ruten, grafiske forklaringer af stendysserne og en tidslinje fra istid til nutid.

Udarbejdet af Nationalpark Mols Bjerge i samarbejde med Museum Østjylland, Moesgaard Museum og Naturstyrelsen.

Link: <https://edit.mst.dk/media/ttqc5cqw/folder-ringelmoose.pdf>

Find også turfolderen på nationalparkens hjemmeside:

<https://nationalparkmolsbjerger.dk/planlaeg-dit-besog/digitale-guides-apps-og-foldere>



# Nationalpark Mols Bjerge

## Ringelmose Skov



Ringelmose Skov breder sig øst for Røndevvej mellem Kalø Gods oppe på bakken og kystlinjen. Skoven er en karakteristisk herregårdsskov med høje ranke bøgetræer, brede grusveje til transport af kreaturer og tømmer, og mindre arealer med graner. Her er rigt på kildevæld, og når anemonerne kommer frem i marts-april måned, forvandler skovbunden sig til et hvidt blomsterhav. Skovområdet rummer også en bemærkelsesværdig stor variation i oldtidsgrave.

Begge skove er i dag ejet af Naturstyrelsen, der driver dem naturnært. Det vil sige, at man i høj grad lader skovene reetablere sig selv, og hvis det undtagelsesvis er nødvendigt at plante nyt, bruger man hjemmehørende træarter som ask, bøg og eg. Flere steder i skovene kan du desuden se gamle væltede træer, der får lov at ligge. Denne måde at drive skov på, giver mere variation med gode betingelser for dyr og planter.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Tobias' Kilde



Vandspejlet står stille under bøgen, men fra bunden af det lille vandhul springer Tobisë Kilde. I følge overleveringer kan vandet fra kilden kurere øjensygdomme. Fra før-kristen tid har man anset kilden for hellig. Efter kristendommens indtog fik den navn efter Sankt Tobias, der er kendt fra de gammeltestamentlige skrifter (Tobits Bog). Tobias helbredte sin gamle blinde far Tobit ved ærkeenglen Rafaels hjælp. Blinde og svagtseende valfartede i middelalderen til Tobisë Kilde på Valborgsaften 30. april, hvor kildens helbredende kraft ansås for at være særlig aktiv. Når folk førhen anså helligkilderne for at have helbredende kraft, skyldtes det muligvis, at kildernes vand var rent og koldt. Det alene har været bedre for helbredet end det ofte stærkt forurenede brøndvand i landsbyerne. Et skilt ved stien viser kilden



# Nationalpark Mols Bjerge

## Kalø Langdysse I



Langdysse med jordhøj hvori rester af jættestue – ca. 3.400 til 3.200 f.Kr. Imponerende langdysse, orienteret nø-sv., 24 m lang, 12 m bred og 2 m høj. Anlægget er ret ødelagt. Er rammet ind af 30 delvist væltede randsten, nogle er over 2 meter store. I en sydøstlige del ses et plyndringshul med spor efter et jættestuekammer, hvor to sten fra kammeret stadig står på plads. Den ene sten er ualmindelig lang, over 2 m. Kammeret har nok haft en kort gang ud til randen.



## Nationalpark Mols Bjerge

### Kalø stordysse



Kultur

Stordysse – ca. 3.400 f.Kr.

Rester af en mindst 14 meter lang langdysse, i hvis sydlige ende der er et stort dyssekammer. Det er 6-kantet sat af 5 bæresten og med en stor dæksten. Har gang mod syd, hvor kun en gangsten er bevaret. Indvendigt er kammeret 2x2 m i grundareal og 1,2 m højt. Dækstenene over kammeret vejer cirka 14,5 tons. På overfladen af dækstenene kan man se nogle få skåltegn.

Dyssen er restaureret i 1936.



## Nationalpark Mols Bjerge

### Kalø rundhøje



Kultur

Tre små rundhøje fra sen bronzealderen – ca. 700 f.Kr.

På venstre side af skovvejen, hvor vi har et T-kryds mod en anden skovvej mod vest, ser man tæt op til vejen en gruppe på tre små høje. Det er sjældent at vi ser disse små høje, da de som regel er fjernet ved dyrkning. I de få høje der er udgravet, har man fundet urner med brændte menneskeknogler. Den type af høje dateres til slutningen af bronzealderen og til begyndelsen af jernalderen, dvs. mellem 800 og 400 f.Kr.





# Nationalpark Mols Bjerge

## Kalø lille runddysse



Runddysse, bondestenalderen. 3.400 f.Kr.  
Lille runddysse, knap 8 meter i tværmål. Den hører til blandt de mindste runddysser der kendes, hvor Poskær Stenhus ved Knebel med tværmål på 14 meter hører til blandt de største. De 12 væltede randsten er ret små, og giver ikke det udtryk som vi ellers kender fra andre dysser. Midt i højen er et lille dyssekammer er sat af 4 bæresten med indvendigt mål på 1,0 x 0,7 m. Kammerets dæksten er fjernet.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Kalø langhøj



Langhøj fra tidligste bondestenalder – ca. 3.700 f.Kr.  
Spør efter et af de ret sjældne og ældste monumenter vi har fra oldtiden, nemlig en langhøj bygget af jord og sten. Højen er cirka 30 m lang, 8 meter bred og ½ m høj. Den er fra tiden før man opførte stendysser, derfor ingen store sten. Ved en arkæologisk udgravning vil man måske kunne finde spor efter en plankebygget trækiste. Under 2. Verdenskrig blev et lignende berømt anlæg udgravet ved Barkær, der ligger vest for Tirstrup Lufthavn.



## Nationalpark Mols Bjerge Kalø Langdysse II



Langdysse fra bondestenalderen ca. 3.400 f.Kr.  
Langdysse orienteret syd-nord, er cirka 16 meter lang og 8 meter bred. Har i sydenden 4 væltede randsten, i vest 8 randsten, i nord 4 randsten og i østsiden 11 randsten. Bevaret 5-kantet dyssekammer sat af 4 bæresten og en delvis ødelagt dæksten. Mod øst er to gangsten. Indvendigt mål i kammeret er 1,2x1,2 m og 0,6 m i højden. Anlægget er restaureret i 1936, hvor den ødelagte dæksten igen blev lagt på plads.



## Nationalpark Mols Bjerge Kalø Langdysse III



Langdysse fra bondestenalderen – ca. 3.400 f.Kr.  
I en lysåbning finder vi sporene af en ret ødelagt langdysse. Den er 14 meter lang og 8 meter bred, orienteret vest-øst. Der er bevaret 18 randsten, og i anlæggets midte er to sten sat i vinkel, nok de sidste rester af et rektangulært dyssekammer.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Kohavens gravhøj og langdysse



Gravhøj fra bronzealderen (1300 f.Kr.) samt langdysse fra bondestenalderen (3.400 f.Kr.) Mod vest en lille gravhøj, 16 m i tværmål, og øst herfor en langdysse orienteret syd-nord, 15 m lang og 8 m bred. I midten rester af et dyssekammer, hvor dækstenen er fjernet. Kammeret er 5-kantet. Gang mod øst, sat af et sæt gangsten. 23 randsten er bevaret fra indramningen af anlægget. Trods fravær af dæksten over kammeret, er der her tale om en velbevaret langdysse



# Nationalpark Mols Bjerge

## vadet



Vadested med hulveje fra middelalderen, måske ældre. Ved den lille bæk øst for langdysse nr. 3, ses spor efter flere hulveje på begge sider af bækken. Færdsel har samlet sig her, hvor det var let at komme over bækken, og hvor skrænterne ikke var for stejle. Hulveje opstår ved, at færdslen skærer sig ned i skrænterne. Fra overgangsstedet ses det her, at vejen vifter sig ud i forskellige retninger. Hulveje kan dateres helt tilbage til stenalderen, de fleste er nok fra middelalderen og senere.





# Nationalpark Mols Bjerge

## Brunhøj



Kultur

Gravhøj fra bronzealderen (1300 f.Kr.)

Ud mod marken er her rester af en tidligere stor gravhøj, der nu er mellem 18 og 25 m i tværmål og 1,7 m høj. Et markdige med en grøft løber tværs hen over højen, og dens nordlige del er gravet bort. Fine eksempler på lignende gravhøje kender vi på Mols fra Stabelhøjene og Trehøje, samt fra Egtvedhøjen ved Vejle og vest for Århus Borum Eshøj, hvis velbevarede egekister kan ses på Moesgård Museum.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Vejkryds med kæmpe-bøg



Natur

Fægyden, den gamle kreaturdrivvej, krydser kirkevejen mellem Bregnet Kirke og Egens ved den store bøg, der er over 150 år gammel. Kærester har skåret navne i bøgens bark.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Fægyder og skovdiger



Den lange lige vej mellem Jagtslottet og Nappedam Lystbådehavn er en gammel drivvej - en såkaldt fægyde. Kalø's kreaturer blev drevet ad denne vej ned til det saftige græs på strandengene. På begge sider af vejen er der dybe grøfter, og bag grøfterne høje stendiger med tornebuske. Sådan forhindrede man, at dyrene søgte ud i skoven eller ind i kornet på de store godsmarker. På grund af krig og dårlig drift var det danske skovareal i år 1800 nede på ca. 3 procent. Man fældede hele tiden store træer, og da husdyr græssede overalt, også i skovene, kom der ikke nye træer til. Med skovloven fra år 1805 kom der regler om, at husdyr skulle hegnes effektivt ude af skovene med først en grøft og derefter et dige, for på den måde at give nye træer en chance for at vokse sig store. Stien går ad Fægyden.



# Nationalpark Mols Bjerge

## Bregnet Kirke



Smukt står Bregnet Kirke på bakken højt over Kalø Vig. Den står helt for sig selv – uden en by. Engang lå landsbyen Bregnet sydvest for kirken, men da byen blev flyttet længere op i landskabet, blev kirken stående. Den dag i dag har nabobyen Rønde ingen anden kirke end Bregnet Kirke.

Den nuværende kirke er opført i 1400-tallet, men før den, har der været en ældre kirke i kvadersten, som er groft tilhuggede natursten. Endnu tidligere har der sandsynligvis været en valfartskirke af træ. Den kan være opført i tilknytning til den hellige kilde, der ligger få hundrede meter inde i Ringelmose Skov. Det er en nærliggende tanke, at Bregnet Kirke oprindeligt er blevet indviet i den hellige Tobias' navn som Skt. Tobisë Kirke.

I 2006 blev kirken restaureret og fik bl.a. en moderne altertavle malet af Arne Haugen Sørensen.

Kirken har åbent hver dag fra kl.8.00 – 16.00.

Læs mere på <https://www.thorsager-bregnet-feldballe.dk/om-kirkerne/bregnet-kirke>



# Nationalpark Mols Bjerge

## P- Bregnet Kirke 56.29090000 / 10.48560000



Bregnet Kirkes P plads er udgangspunkt for vandreture i Ringelmose Skov og cykelturen Skovturen

